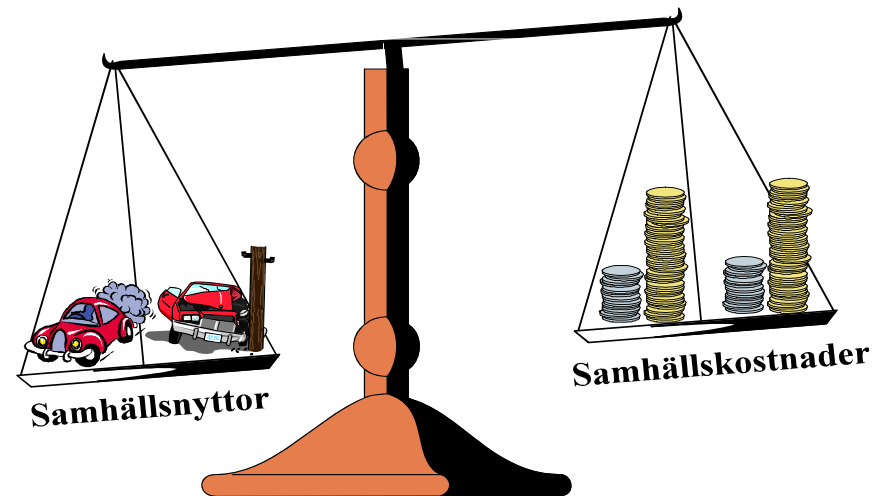

Session 4: Samhällsekonomi – vad är alternativet?

Praktikerns syn på det samhällsekonomiska beslutsunderlaget.

Peo Nordlöf

peo.nordlof@vv.se

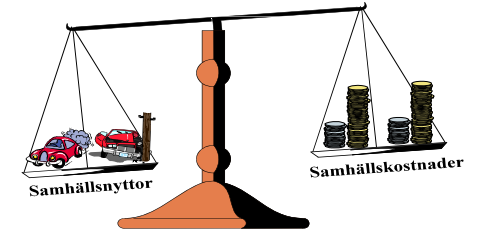

Varför samhällsekonomiska analyser?

Varför inte vanlig marknadslösning?

- Skalfördelar i produktion av infrastruktur, naturliga monopol
- Effektivitetsskäl för ej kostnadstäckande avgifter
⇒ skattefinansiering
- Externa effekter

Behöver vi använda samhällsekonomiskt beslutsunderlag?

1. Ska effekterna beskrivas? JA
2. Ska effekterna avvägas mot varandra? JA
3. Hur avväga olika effekter mot varandra? =
Samhällsekonomiska nytto/kostnads kalkyler.

JA; samhällsekonomiska analyser kan sammanfatta omfattande effektbedömningar för ett stort antal objekt på ett jämförbart och överskådligt sätt!

Finns det likvärdiga alternativ till samhällsekonomiska kalkyler (CBA)?

Vid enstaka beslut och enstaka mål .
Inte vid flera alternativ , flera intressenter ,
flera delmål

Exempelvis

- Viktad multikriterieanalys med panel
- Kostnadseffektivitet (CEA), (Används alltid som komplement till CBA i Sverige vad gäller trafiksäkerhet och restid).

Kan vi förbättra beslutsunderlaget?

Räcker det inte med samhällsekonomiska kalkyler som beslutsunderlag?

CBA:

- Om en åtgärd kan bedömas vara samhällsekonomiskt lönsam eller ej.
- Kan den tänkas bidra till samhällsekonomisk effektivitet?
- Fångar inte samtliga aspekter av beslutsfattandet!

Modern CBA

1. Kaldor Hicks kriteriet
2. Littles dubbla kriterium
3. Demokratiskt beslutsfattande
4. Marginalkostnadsprincipen
5. Individernas egna preferenser

Vägverket formulerar kriteriet för samhällsekonomisk effektivitet enligt följande:

En åtgärd antas leda till ökad välfärd om vinsterna för dem som vinner på en förändring kan kompensera förlusterna för dem som förlorar på den, så att en nettoförbättring ändå uppstår.

Det demokratiska beslutssystemet måste också anse att den nya välfärdsfördelningen är acceptabel.

Samhällsekonomisk effektivitet i transportsektorn förutsätter att kostnaden för investeringar motsvaras av individernas betalningsvilja och att endast de transporter utförs som täcker sina marginalkostnader.

Innehåll: Samlad Effektbedömning

1. Sammanhang
2. Prissatta effekter
3. Ej prissatta effekter
4. Fördelningseffekter
5. Måluppfyllelsebedömning
6. Målkonflikter?
7. Referenser

Appraisal
Summary
Table UK
Konsekvens
Analyser
Norge

Prissatta effekter

Ej prissatta effekter

Samlad värdering av effekter

Samhälls-ekonomisk analys

Den samlade effektbedömningen

- Kortfattad, Jämförbar, Överskådlig
- Effekter *Kvantitativt* (kilogram, antal, liter osv)
- Effekter *Värderade* (SEK, NOK, €, DKK, ISK osv) utifrån individer/företags *Betalningsvillighet = Kalkyl*
- Effekter *Bedömda*
- *Prissatta + ej prissatta effekter = Teckenskipte ??*
- *Fördelningseffekter*
- *Måluppfyllelsebedömning*; de olika nedbrutna målen, identifiera målkonflikter

Fördelningseffekter

Gynnar eller missgynnar åtgärden mer än marginellt:

- någon region, grupp (ålder, socioekonomi, kön , funktionshindrade)
- näringsgren
- trafikantkategori (t.ex. person, gods, cykel eller gång)
- framtida generationer

För närvarande föreslås det vara obligatoriskt att försöka göra en bedömning av hur restidsnyttor fördelar sig på män och kvinnor.

Pragmatiskt om modern samhällsekonomisk analys

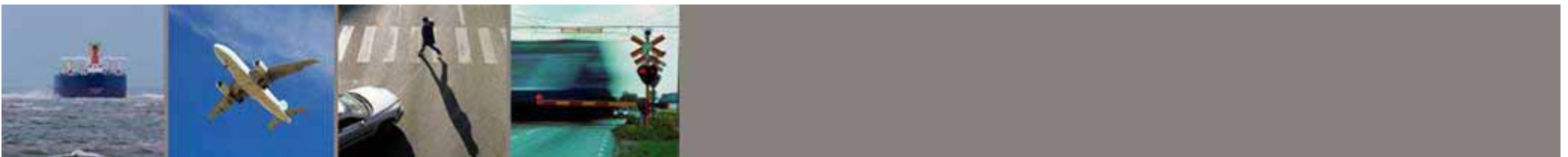
- CBA är *inte beslutet*, utan vad som *kan bli!*
- Behövs beslutsunderlag för *väga fördelning mot effektivitet!*
- Inget beslutsunderlag eller otydliga beslutskriterier –
GODTYCKE
- Hjälpmedel för *demokratisk diskussion*.
- Individernas *verkliga val* – kollektivt *önskade val*.
Två legitima betraktelsesätt.
- Politiska kalkylvärden ger rundgång! "Alla" jämkas mot politiska preferenser/visioner.
- Öppna Black Box! Alltid vilka effekter som ingår/inte ingår i kalkylen!
- Regelmässiga känslighetsanalyser.

Vilken prognos utgår den samhällsekonomiska kalkylen ifrån?

Viktigt antagande!!

Sverige 2010-2020: Strategin för effektivare energianvändning och transporter, EET

BANVERKET, ENERGIMYNDIGHETEN, LUFTFARTSSTYRELSEN,
NATURVÅRDSVERKET, SJÖFARTSVERKET OCH VÄGVERKET

Olika ansatser Trafikprognoser till 2020

- 1 Fattade och kända politiska beslut – "business as usual"; ger + CO2
- 2 Fattade o kända politiska beslut + förändringar som brukar komma – Drivmedelspriserna stiger snabbare än övriga priser o antas följa inkomstutvecklingen; $\approx$ oförändrad CO2
- 3 **Tänkbar kommande politik utifrån dagens politiska debatt – EET strategin; ger – CO2**
- 4 "Klimatprognos". Härledd politik utifrån en långtgående klimatpolitik; ger - - CO2

Exempel på hur regeringskansliet använder effektedovisningar

- Inför fastställande av planer för 2004-2015 gick Näringsdepartementet igenom alla projekt i planerna bl.a. utifrån hur deras effekter beskrevs.
- En utgångspunkt för den nya planeringsomgången är att samhällsekonomiska analyser ska spela en viktig roll vid prioriteringen av infrastrukturinvesteringar. (BP08)
- Vi vill kunna beskriva vilken effekt det som görs inom transportområdet har på relevanta samhällsmål!

Svenska Trafikverken genomför Gemensam åtgärdsplanering för perioden 2010 – 2020

Delprojekt Samhällsekonomiska kalkyler

Delprojektet har ett övergripande ansvar för den samhällsekonomiska kalkylmetodiken och genomförande av kalkylerna för större projekt och systemanalyser.

<http://banportalen.banverket.se/banportalen/templates/bvSubPage.aspx?id=1376&epslanguage=SV&subject=356>

ASEK; Arbetsgruppen för samhällsekonomiska kalkyl- och analysmetoder (alla berörda myndigheter inom transportsektorn). SIKA PM 2008:3 Samhällsekonomiska principer och kalkylvärden för transportsektorn: ASEK 4

http://www.sika-institute.se/Templates/FileInfo.aspx?filepath=/Doclib/2008/PM/pm_2008_3.pdf

Vägverket 2008:9 Effektsamband för vägtransportsystemet Gemensamma förutsättningar

http://publikationswebbutik.vv.se/shopping/itemlist_3367.aspx

SLUT